

FAGUTVIKLING

Sykepleierstudenter og sosionomstudenter får undervisning sammen

Sykepleiere og sosionomer samarbeider i yrkeslivet. Derfor er det naturlig at de to studentgruppene også får undervisning sammen.

Ingunn Aase

Professor
Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Rutt Venke Bengtsson

Førstelektor
Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Pedagogikk

Utdanning

tverrfaglig

Sykepleien 2022;110(90460):e-90460

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2022.90460](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2022.90460)

Hovedbudskap

Tradisjonelt blir helse- og sosialprofesjoner utdannet uavhengig av hverandre, men i arbeidslivet vil de samarbeide med andre på tvers av profesjoner. Vi er to ildsjeler som brenner for tverrprofesjonell samarbeidslæring. Derfor samlet vi sykepleier- og sosionomstudenter til felles undervisning. Vi så muligheter for en felles læringsarena som gjenspeiler pasient- og brukerbehandlingen. Den tverrprofesjonelle undervisningen varte i to dager.

Forskning viser at samhandling mellom ulike profesjoner forebygger uønskede handlinger. Det er avgjørende for å sikre at pasienter og brukere får gode og likeverdige tjenestetilbud. Derfor er det viktig at studenter allerede under utdanningen lærer seg å samarbeide og kommunisere godt med andre profesjoner (1–2).

Tverrprofesjonell samarbeidslæring foregår både nasjonalt og internasjonalt. Nasjonale føringer er gitt gjennom stortingsmeldingen «Utdanning for velferd» (3) og internasjonalt gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO).

Både i stortingsmeldingen og i WHO's handlingsramme for tverrprofesjonell utdanning og samarbeidspraksis (4) blir tverrprofesjonell samarbeidslæring fremhevet som viktig for at studenter senere skal samarbeide på tvers av profesjoner.

«Studentene vil få styrket evne til tverrprofesjonelt samarbeid.»

Stortingsmeldingen påpeker at gjennom tverrprofesjonell samarbeidslæring vil studenten få bedre forståelse for egen og andres profesjonsrolle underveis i utdanningen. I tillegg vil studentene få styrket evne til tverrprofesjonelt samarbeid når de kommer ut i yrkeslivet. WHO anbefaler at en må styrke tverrprofesjonell samarbeidslæring i utdanninger der temaer som «å være en god teamarbeider» blir spesielt vektlagt.

I henhold til forskrift for felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger fra 2017 skal flere felles læringsutbytter inkluderes i de ulike utdanningene. Vi har i dette prosjektet spesielt vektlagt følgende læringsutbytte: «Kandidaten kan samarbeide både tverrfaglig, tverrprofesjonelt, tverrsektorielt og på tvers av virksomheter og nivåer, og initiere slik samhandling» (5).

Sosionomer og sykepleiere ble undervist sammen

Læringsutbyttene for de to dagene tok utgangspunkt i emnebeskrivelsene til sosionom- og sykepleierstudentene. Begge retningene følger læringsutbyttene i forskrift for rammeplan for helse- og sosialutdanninger (5).

Våren 2017 etablerte vi et samarbeidsprosjekt med sosionomstudenter fra 2. år og sykepleierstudenter fra 3. år. De hadde felles teoriundervisning, filmvisning og caseløsning med etterfølgende gruppearbeid og fremlegg i plenum. Det var obligatorisk fremmøte for sosionomstudentene, men ikke for sykepleierstudentene.

En liste ble sendt rundt i auditoriet slik at studentene kunne signere. Mellom 100 og 150 av 350 mulige studenter møtte til undervisningen hver gang. I undervisningen hadde vi søkelys på tverrfaglig samarbeid.

FAKTA

Teoretisk forankring

Lave og Wengers (6) teori om situert eller tverrkontekstuell læring handler om at læring primært skjer ved aktiv deltakelse i et praksisfellesskap. Der er samarbeid om læring avgjørende for at studenter skal utvikle seg fra ikke-kompetent til kompetent.

Reeves og medarbeidere (1) viser hvor viktig det er at ulike profesjoner lærer av, om og med hverandre for å utvikle samarbeidskompetanse. Willumsen og Ødegård (8) viser til viktigheten av å lære med hverandre, for da skjer det en interaksjon mellom studentene som antas å være viktig.

Samarbeidsprosjektet varte i tre år fra 2017 og frem til pandemien i 2020 ikke tillot at store studentgrupper var samlet. Fellesundervisningen startet med et innledningsforedrag om viktigheten av tverrprofesjonell samhandlingslæring. Foredraget var bygget på Ingunn Aases doktorgrad om tverrprofesjonell teamarbeidstrening for sykepleier- og medisinstudenter i Norge (7).

«Studentene fikk også lære om faglig forsvarlighet.»

I løpet av to dager fikk studentene en introduksjon om tverrprofesjonell samhandling som samfunnsoppdrag. I tillegg fikk de innføring i en begrepsavklaring om hva som kjennetegner tverrprofesjonelt samarbeid (8).

En annen del av undervisningen dreide seg om det juridiske knyttet til å ivareta taushetsplikten i det tverrprofesjonelle møtet og i samarbeid med bruker og pasient. Studentene fikk også lære om faglig forsvarlighet i det tverrprofesjonelle møtet.

Det ble satt av tid til diskusjon både i grupper og i plenum etter hver av forelesningene. I undervisningen viste vi en film i plenum. Filmen, som handler om pasienten Anne, er opprinnelig utviklet i et større nettbasert undervisningsopplegg som vi to har vært med på å utarbeide og gjennomføre.

Deltakerne diskuterte sammensatt case

Undervisningsopplegget kalles «Nettbasert tverrprofesjonell samarbeidslæring i UH-nett Vest» (9). Filmen er videreutviklet og tilpasset undervisningen vi har gjennomført ved Universitetet i Stavanger (UiS).

I filmen har Anne brukket beinet. Hun har tidligere vært i et rusmiljø og er nå alenemor for to barn. Anne møter utfordringer knyttet til kommunikasjon og samhandling i et tverrprofesjonelt utskrivingsmøte med helsesøster, barnevernspedagog, ruskonsulent, fysioterapeut og lege. I utskrivingsmøtet skal de ulike profesjonsutøvere planlegge hva slags hjelp Anne trenger når hun utskrives fra sykehus.

Etter å ha sett filmen skulle studentene diskutere i grupper bestående av både sosionom- og sykepleiestudenter. 6 til 10 studenter deltok i hver gruppe, og de diskuterte følgende:

- Hvordan ivaretar de profesjonelle rollene sine?
- Hvilke dilemma står de i?
- Hvordan tror du det er å være Anne i utskrivingsmøtet?
- Hva kunne vært gjort bedre for Anne i møtet?

Vi introduserte videre en case om tverrprofesjonelt samarbeid i et ansvarsgruppemøte.

FAKTA

Case

En enslig mor med tre mindreårige barn opplever at den mellomste sønnen har utagerende atferd. Han sliter med å følge med på skolen og klarer ikke å delta i fritidsaktiviteter. Bør han få en diagnose?

Mor har i tillegg hatt kreft og får hjelp av hjemmesykepleien med sårstell.

Barnevernskoordinatoren er bekymret og har innkalt fastlegen. Sammen med en sykepleier, en lærer, en spesialpedagog og en psykiater møter fastlegen mor til et ansvarsgruppemøte.

Etterpå hadde studentene gruppearbeid, der gruppene besto av både sosionom- og sykepleierstudenter. Hver gruppe besto av seks til ti studenter, og de diskuterte hvordan ansvarsgruppen kan være til hjelp i casen.

Studentene diskuterte pasienten og familiens situasjon, og flere mente de hadde opplevd liknende situasjoner i praksis. Studentene mente det ikke er et enkelt svar, men de så viktigheten av at ulike profesjoner kom med ulike forslag til løsninger. Løsningen avhenger av konteksten. Som en av studentene sa: «Én løsning passer ikke for alle.»

«Det skjer en interaksjon mellom studentene.»

Tverrprofesjonell samarbeidslæring beskrives som læresituasjoner der studenter fra to eller flere yrkesgrupper lærer av, om og med hverandre, med sikte på å utvikle samarbeidskompetanse (1). Å lære med hverandre, altså kommunisere, samarbeide og trene, forstås som at det skjer en interaksjon mellom studentene, noe som antas å være viktig for læring.

Reeves og medarbeidere hevder i sin forskning at studenter som er utdannet gjennom tverrfaglig teamtrening, sannsynligvis blir mer effektive, tverrfaglige teammedlemmer (2).

I helse- og sosialutdanninger er det så langt mest oppmerksomhet rundt individuelle profesjonsferdigheter og mindre søkelys på teamferdigheter (7). Dagens komplekse helse- og sosialtjenester er imidlertid avhengig av tverrprofesjonelt samarbeid.

Slike samarbeid gir større muligheter for å nå felles mål om å levere sikre helse- og sosialtjenester av god kvalitet. Svikt i tverrprofesjonelt samarbeid er en medvirkende årsak til at pasienter blir påført skade (10).

I to av de tre årene vi gjennomførte samarbeidsprosjektet, delte vi ut evalueringsskjemaer med spørsmål om hva som var positive elementer, hva som hadde forbedringspotensial – og om studenten har konkrete forslag til endringer.

Vi forsøkte etter beste evne å tilpasse oss svarene som kom inn, slik at studentene fikk en stemme videre inn i prosjektet. Dersom det var anledning, hadde vi en plenumsdiskusjon etter dag to. Der diskuterte vi innholdet i de to dagene, knyttet opp mot læringsutbyttet.

Studentgruppene beskriver gjensidig utbytte av undervisningen

Fra evalueringen i 2017 mottok vi 50 svar, og i 2019 mottok vi 150 svar, altså 200 svar totalt. I 2018 gjennomførte vi kun en evaluering i plenum. Den gangen skrev vi på tavle det studentene sa.

Sykepleierstudentene trakk frem at det var nyttig å lære mer om hvordan en sosionom arbeider. Det ble også pekt på at en sykepleier kan ha nytte av sosionomens kunnskap og ressurser på en måte som gagnar pasienten eller brukeren. Andre trakk frem at samarbeidsundervisningen var svært nyttig.

En skrev det slik: «Etter min mening er dette viktig og etterlengtet, da jeg har merket ute i jobb og praksis at det kan være dårlig kommunikasjon, og at tverrfaglig samarbeid kan være basert på en del stereotypiske oppfatninger av yrkesgrupper.» Det var et lærerikt og nyttig seminar som jeg mener vi trenger flere av.

«Det var bra å høre sykepleierstudentenes syn på verdier og kompetanse.»

Andre studenter skrev: «Dette er et bra tiltak, fortsett med dette.» Og: «En blanding av video, teori og gruppeoppgaver var svært kjekt og lærerikt.»

Videre fremhevet flere studenter at gruppearbeid med deltakere fra en annen profesjon var lærerikt. De synes det var spennende å høre hverandres erfaringer og opplevde at spesielt sykepleierstudentene var ivrige på å dele sine erfaringer.

Gruppearbeidet ble av noen beskrevet slik: «Det var bra å høre sykepleierstudentenes syn på verdier og kompetanse.» Det var høy aktivitet og deltakelse fra alle studentene.

Selve undervisningsopplegget ble også fremhevet som svært positivt både med engasjerte og godt forberedte lærere. At lærerne involverer studentene i undervisningen på en god måte, ble også trukket frem.

En student skrev det slik: «Det var fint å få snakke i plenum, der vi fikk komme med ulike meninger. Vi fikk vite mer om sosionomene og deres rolle. Lærerne var flinke til å involvere studentene med å stille spørsmål i plenum.»

Studentene peker på noen utfordringer

Selv om vi hovedsakelig fikk positive tilbakemeldinger knyttet til undervisningen, beskrev studentene også noen utfordringer og muligheter for forbedring. Utfordringene handlet mest om organisering og logistikk av gruppearbeid. Opp mot 250 studenter var samlet, og det ble poengtert at det var vanskelig å finne egnede grupperom.

Andre studenter pekte på at gruppeinndelingen ikke var jevnbyrdig og optimal, siden det var dobbelt så mange sykepleierstudenter som sosionomstudenter. Vi ser at antall studenter er stort, og at det er et problem med å få finne nok grupperom, men likevel fikk vi positive tilbakemeldinger.

«Bare sykepleierstudentene hadde praksiserfaring fra studiet.»

En annen utfordring som ble påpekt av studentene, var at de opplevde det noe problematisk å diskutere erfaringer fra praksis når det bare var sykepleierstudentene som hadde praksiserfaring fra studiet. Sosionomstudentene gikk andreåret og hadde ingen praksiserfaring fra studiet. Samtidig jobbet de fleste ved siden av studiet og hadde erfaringer på den måten.

Grunnen til at studentene var i ulike studieår, er at temaet tverrprofesjonelt samarbeid er lagt til ulike studieår i de respektive utdanningene. Utdanningene tilhører ulike fakultet og har ulik ledelse. Med andre ord er det vanskelig å endre studieplaner, noe som er nødvendig om en skal ha denne undervisningen i samme studieår.

Studentene mente videre at det var mest rettferdig og motiverende å gjøre denne undervisningen obligatorisk både for sykepleier- og sosionomstudenter. Ulik fakultetstilhørighet gjør imidlertid en slik endring vanskelig.

Tverrprofesjonell samarbeidslæring må få større plass

Innføring av tverrprofesjonell samarbeidslæring på sosionom- og sykepleierutdanningen ved UiS har vist at det er behov for at ulike profesjoner møtes i utdanningsløpet – og ikke først når de er ferdig utdannet. Slik tverrprofesjonell samarbeidslæring må få større plass i de ulike profesjonsutdanningene. Det er for sårbart om slik samarbeidslæring skal være avhengig av ildsjeler ved de ulike utdanningene.

Tverrprofesjonell samarbeidslæring handler ikke bare om å møtes i et auditorium, men det handler om å lære i interaksjon med, fra og om hverandre. Videre er det viktig med engasjerte lærere. Om tverrprofesjonell samarbeidslæring blir forankret i alle utdanningsinstitusjoner for helse- og sosialprofesjoner, så antar vi at kvaliteten på helse- og sosialtjenester vil bli bedre.

Forfatterne oppgir ingen interessekonflikter.

Referanser

1. Reeves S, Lewin S, Espin S, Zwarenstein M. Interprofessional teamwork for health and social care. Hoboken: Wiley-Blackwell; 2010.
2. Reeves S, Perrier L, Goldman J, Freeth D, Zwarenstein M. Interprofessional education: effects on professional practice and healthcare outcomes. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2013;(3):CD002213. DOI: [10.1002/14651858.CD002213.pub3](https://doi.org/10.1002/14651858.CD002213.pub3)
3. Meld. St. 13 (2011–2012). Utdanning for velferd: samspill i praksis. Oslo: Kunnskapsdepartementet; 2012. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ac91ff2dedee43e1be825fb097d9aa22/no/pdfs/stm201120120013000dddpdfs.pdf> (nedlastet 08.09.2022).
4. Verdens helseorganisasjon (WHO). Framework for action on interprofessional education and collaboration practice. Genève: WHO; 2010. Tilgjengelig fra: <https://www.who.int/publications/i/item/framework-for-action-on-interprofessional-education-collaborative-practice/> (nedlastet 08.09.2022).

5. Forskrift 6. september 2017 nr. 1353 om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-09-06-1353> (nedlastet 08.09.2022).
6. Lave J, Wenger E. Situated learning: legitimate peripheral participation. Cambridge: Cambridge University Press; 1991.
7. Aase I. Interprofessional teamwork training for nursing and medical students in Norway. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2013;(3):CD002213. DOI: [10.1002/14651858.CD002213.pub3](https://doi.org/10.1002/14651858.CD002213.pub3)
8. Willumsen E, Ødegaard A. Tverrprofesjonelt samarbeid et samfunnsoppdrag. Oslo: Universitetsforlaget; 2016.
9. Hasle B, Brenna SJ, Andersen IA, Bærheim A, Aase I, Bengtsson R, et al. Sluttrapport Pilot 1 – Nettbasert tverrprofesjonell samarbeidslæring i UH-nett Vest. Volda: Høgskolen i Volda; 2017. Tilgjengelig fra: <https://uhnettvest.no/wp-content/uploads/2019/03/Sluttrapport-TPS-2017.pdf> (nedlastet 08.09.2022).
10. Husebø SE, Ballangrud R. Teamarbeid i helsetjenesten fra et kvalitets- og pasientsikkerhetsperspektiv. Oslo: Universitetsforlaget; 2021.

LÆRER SAMMEN: Universitetet i Stavanger har innført tverrprofesjonell samarbeidslæring på sosionom- og sykepleierutdanningen. Det har vist at det er behov for at ulike profesjoner møtes i utdanningsløpet. *Illustrasjonsfoto: Mostphotos*